

DENNE BOG TILHØRER SILKEBORG AMTSGYMNASIAM		
AR		KLASSE

14/5 Olivia Birckjær 3.2

MÅ IKKE HJEMLÅNES

Silkeborg Amt:
Tilhører biblioteket -

THUKYDID

et udvalg

Med indledning og noter
af Holger Friis Johansen

10/01

Silkeborg Amtsgymnasium
Bibliotek
Dalgavej 10
8000 Silkeborg

MÅ IKKE HJEMLÅNES

Akademisk Forlag

Krigrerbegravelse i Athen - Epidemien

Den normale græske fremgangsmåde var at begrave faldne på stedet hvor de var faldet; den nedenfor beskrevne offentlige begravelsesform kendes kun fra Athen, og fra hvilket tidspunkt den stammer vides ikke. Ligene blev brændt på stedet hvor de enkelte var faldet; de brændte ben transporteredes dernæst til Athen og udstilledes, måske på torvet. Nedsættelsen af urnerne fandt sted på Kerameikos-gravpladsen tæt udenfor Dipylon-porten nordvest for byen.

II. 34. Samme vinter [431/30] foretog athenerne efter deres gamle lov offentlig begravelse af de første døde i denne krig. Ceremonien består i, at de afdødes brændte ben to dage i forvejen stilles til skue i et dertil rejst telt, og hver bringer deres døde de gaver de vil; når så benene bæres ud, kører der vogne med urner af cyprestræ, een urne for hver fyle, og hver døds ben ligger i hans egen fylles urne; der følger een tom bære med et klæde over med for de forsvundne, som ikke er blevet fundet da ligene skulde samles op. Hvem der vil, både borger og fremmed, deltager i udbæringen, og de kvindelige pårørende går med til graven og synger dødsklager. De døde bliver så sat på den offentlige plads, som ligger på det smukkeste sted i byens udkant, og hvor de der er faldet i krig altid bliver begravet, dog med undtagelse af dem der faldt ved Marathon: Deres død har athenerne anset for særlig heltemodig og derfor også lavet deres grav på stedet. Når graven er blevet tilkastet, har byen valgt en mand, der anses for ikke at mangle indsigt og nyder almindelig anerkendelse, til at holde en til lejligheden passende tale der priser de døde; derefter går følget bort. Sådan foregår begravelsen, og athenerne fulgte denne lov gennem hele krigen, hvergang de fik anledning dertil. Den der var blevet valgt til at tale over disse første døde var da Perikles, Xanthippos' søn. Og da øjeblikket var inde, trådte han frem fra gravpladsen og op på en

høj tribune der var rejst, for at han kunde høres af så stor en del af de tilstedeværende som muligt, og holdt en tale af følgende indhold:

35. „De fleste af dem der før har talt her plejer at give den der har indføjjet bestemmelsen om denne tale i loven en hædrende omtale og fremhæve hvor smukt det er at der holdes denne begravelsestale over de faldne fra krigen. Jeg vilde nu synes det var nok, om man viste sin respekt i gerning for de mænd der har vist deres mod i gerning, med de offentlige ceremonier som I kan se finder sted også nu ved denne grav; og jeg synes ikke man skulde lade det afhænge af een mands bedre eller ringere talegaver om mange mænds heltemod fik en troværdig omtale. For det er svært at holde de rette mål, når man taler om et emne hvor man knapt nok har et fast grundlag for hvad tilhørerne vil mene er sandt. Den medvidende og sympatisk indstillede tilhører vil måske finde at det han føler og véd ikke kommer fuldt til udtryk, medens den uerfarne til tider vil finde at der bliver sagt for meget, i misundelse over de bedrifter han hører om som ligger over hans egne evner. Hædrende omtale af andre er nemlig kun acceptabel forsåvidt tilhøreren mener at han også selv vilde kunne udføre de bedrifter han hører om; hvad der overskrider denne grænse vækker misundelse og dermed også vantro. Men da de gamle har bifaldet denne fremgangsmåde, må også jeg følge loven og prøve så vidt muligt at ramme det som hver af jer føler og mener.

36. Jeg vil begynde med at tale om vore forfædre; det er ret mod dem og tillige billigt i et øjeblik som dette således at hædre deres minde. Vort land har jo altid været beboet af det samme folk, og indtil idag har slægtled efter slægtled kunnet give det videre som et frit land fordi de var ædle mænd. Ja, værd at prise er vore forfædre, og endnu værdigere vore fædre, som foruden hvad de overtog ikke uden møje erhvervede det store rige vi nu har og efterlod det til vor generation sammen med det øvrige. Og vor egen generation, vi der nu er modne mænd, har øget riget på de fleste punkter og har gjort byen til uindskrænket herre over alt hvad den behøver både til krig og til fred. Den del af vor indsats som er øvet i de krige hvor de enkelte erobringer blev gjort, og de tilfælde hvor vi selv eller vore fædre energisk har slået barbariske eller hellenske fjenders angreb tilbage, vil jeg lade fare, da jeg ikke vil udbrede mig om ting som I véd i forvejen; men

hvilken livsform der er grundlaget for vor magt, hvilken statsform og hvilken måde at udøve borgerretten på der har dannet baggrunden for dens væxt, det vil jeg gerne forklare, før jeg priser disse døde. Jeg tror nemlig det er på sin plads at det bliver sagt ved denne lejlighed, og jeg tror også det er nyttigt at alle her, både borgere og fremmede, hører på det.

37. Den statsform vi har er ikke en efterligning af vore naboers love; nej, vor statsform er snarere selv et eksempel for andre end andres for os. Dens navn er demokrati, fordi styret ikke er samlet hos nogle få men hos flertallet; men medens lovene giver alle lige ret i private sager, er det vurderingen af hver enkelt borger og hans anseelse på et eller andet felt, en kvalitetsvurdering mere end en fordeling på skift, der bestemmer om han foretrækkes i offentlige hverv; ejheller danner fattigdom hos een der kan gøre byen gavn nogen hindring ved at holde hans gode kvaliteter skjult. Frihed hersker i vort offentlige liv, og skal der tales om at se skævt til hinandens daglige livsførelse, så vredes vi ikke på vor nabo hvis han følger sine lyster, og vi generer ikke hinanden med reaktioner der, selvom de ikke er af retslig art, dog virker sårende for øjet. Vor daglige omgang sker uden forargelse; men i vort offentlige liv er vi ikke lovbydere, særlig fordi vi føler respekt, som vi viser ved at adlyde vor til enhver tid fungerende øvrighed og vore love, navnlig dem der er givet til beskyttelse for mennesker der lider uret og de uskrevne love der i den almindelige bevidsthed bringer skam over dem der bryder dem.

38. Desuden har vi også skaffet vore sind de rigeste muligheder for hvile efter al vor møje: Vi har jo da, som det er skik her, festkonkurrencer og festofre året igennem, og i privatlivet har vi smukke ting der giver os en daglig glæde som udsletter vore bekymringer. På grund af byens størrelse kommer alle mulige varer til os fra alle lande, og vi er sådan stillet at vi nyder godt af andre folks frembringelser som om de lige så meget var vore egne som de goder der produceres her.

39. Også i vor militære praxis adskiller vi os fra vore modstandere: For det første står vor by åben for alle, og vi forviser aldrig fremmede for at forhindre nogen i at høre eller se noget som nogle af vore fjender kan have nytte af at se når de kan få adgang dertil; vi stoler nemlig ikke så meget på intriger og list som på den dådkraft der udgår

fra os selv. For det andet er der opdragelsen: *De* opnår deres mandssmod ved møjsommelig øvelse fra den tidligste ungdom; *vi* lever ubundet, men møder dog de farer der svarer til vor styrke lige så godt. Man ser det af den omstændighed, at lakedaimonierne ikke gør indfald i vort land for sig selv men sammen med alle deres forbundsfæller, medens vi selv går til angreb mod omliggende lande og for det meste ikke har svært ved at sejre i kampe på fremmed jord mod folk der forsvare deres eget. Vor samlede styrke har endnu ingen modstander mødt, fordi vi på samme tid både fører søkrig og sender athenske landtropper mange steder hen; når vore modstandere så et sted kommer i kamp med en del af vor styrke, viger de sig, hvis de vinder over nogle af os, af at de har drevet os alle væk, og hvis de taber, af at det er os alle de har lidt nederlag til. Ved at ville møde farerne med let sind hellere end med møjsommelig træning, modige ikke så meget under lovens tvang som af vor egen natur, får vi da den fordel, at vi ikke tager forskud på prøvelser der hører fremtiden til, at vi, når vi møder dem, ikke viser mindre mod end de der lever i bestandigt slid, og at Athen er beundring værd på dette punkt.

40. Det er den også på andre: Vi er skønhedselskere, men økonomiske; vi er visdomselskere, men ikke forvante. Rigdom er for os et grundlag for dåd mere end et smykke for ord; fattigdom er ingen skam for den der vedstår den, men større skam for den der ikke flyr den ved dåd. De samme mennesker kan passe både hjemmet og byen, og hver i sit erhverv kan få fornøden indsigt i byens anliggender: Vi er jo de eneste der anser den der ikke tager del i det offentlige liv, ikke blot for uengageret, men for unyttig, og det er os selv der dels afgør dels gennemtænker problemerne på rette måde, i den overbevisning at ord ikke er skadelige for handling, men at det skadelige snarere består i ikke at lade sig belære i ord før man tager de nødvendige skridt i handling. Det er jo nemlig også noget ganske særligt for os, at vi forener den største dristighed med en gennemtænkt plan for vore forehavender; andre folk derimod er dumdristige af uvidenhed eller ubeslutsomme af eftertanke. Og vil man dømme retfærdigt, må man vel sige, at den største indre styrke findes hos dem der ganske klart erkender både det frygtelige og det behagelige og på denne baggrund ikke viger tilbage for faren. – Og i vor opfattelse af hvad der er ædelt

står vi i modsætning til de fleste: Vi vinder ikke vore venner ved deres godgørenhed men ved vor egen. Den der har vist en anden en venlighed er en pålideligere ven, fordi han bevarer venligheden som et tilgodehavende gennem sin gode vilje overfor modtageren; skyldneren er en mindre aktiv ven, fordi han véd at han skal give den anden sin ædelhed, ikke som en venlighed men som afbetaling af skyld. Vi er de eneste som frygtløst hjælper andre, ikke beregnende efter vor nytte men tillidsfulde i vor frihed.

41. Alt i alt er vor by i sin hele art en lære for Hellas, og jeg tror også Athen er det sted hvor den enkelte borger, med fuld rådighed over sig selv, kan forene de fleste former for virksomhed og den alsidigste glæde ved livets skønhed i een person. Og at dette ikke er smukke ord til lejligheden mere end sande kendsgerninger, det viser just vor bys magt, som vi har erhvervet ved at være sådan som jeg har beskrevet. Den er nemlig den eneste i vor tid som er stærkere end sit ry, når den stilles på prøve, og den eneste hvis fjender ikke kan føle harme over lidelser påført dem af underlegne, og hvis undergivne ikke kan nære ringeagt mod et herredømme udøvet af uværdige. Vi har givet store beviser på vor magt og mangler så sandelig ikke vidner på den; derfor vil vi blive genstand for både nutidens og fremtidens beundring. Og vi har ingen brug for Homer til at lovsynge os eller for nogen anden til med sin kunst at give en stakket glæde, der kun bliver til en skade for éns indtryk af begivenhederne når det konfronteres med sandheden. Nej, ved vort eget vovemod har vi tvunget hav og land til at åbne sig for os overalt, og overalt har vi samtidig rejst evige monumenter over vore sejre og vore nederlag. Sådan er den by som disse mænd har kæmpet og er døde for, i det ædle forsæt ikke at miste den, og hver og een af dem der er tilbage har en naturlig pligt til villig at ofre sig for den.

42. Når jeg har talt så udførligt om vor by, var det da også for at påvise at kampen ikke gælder det samme for os som for dem der ikke har noget der svarer til det vi har, og samtidig for at underbygge min lovprisning af dem jeg nu taler over med indlysende beviser. Det vigtigste heraf *har* jeg sagt; thi den lovsang jeg har sunget til Athens pris har disse mænd og deres lige smykket med deres ædle dåd; og man vil næppe finde mange hellenere hvis gerninger, som deres, vejer or-

dene op. Og jeg mener at den skæbne disse mænd nu har lidt viser – enten som et første bevis eller som en sidste bekræftelse – at de ejede mands mod. For også de der ellers er ringere bør jo sætte mandsmod i kamp for fædrelandet forrest; således udsletter de ondt med godt og gør mere fælles gavn end egen skade. Men blandt disse mænd var der ingen der viste fejghed fordi han hellere vilde fortsætte rigdoms nydelse i fremtiden, ingen der udskød mødet med faren i fattigdoms håb, fordi han i fremtiden måske kunde fly den og blive rig; nej, mere end efter rigdom higede de efter hævn over deres modstandere, dette var for dem den skønneste måde at sætte livet i vove, og med livet som indsats vilde de tage hævn over fjenderne og afsked med rigdommen. Til håbet havde de overladt sejrens uvisse fremtid, i udførelsen af nuets synlige opgave fandt de det rettest at sætte deres lid til sig selv, og fordi de så deres frelse just i at værge sig og lide hellere end at vige, skød de fra sig skam i andres ord og tog på sig dåd ved egen krop, og i et kort øjeblik, det højdepunkt skæbnen skænkede dem, skiltes de, ikke fra et liv i frygt men fra et i hæder.

43. Dette er disse mænds indsats, og den er deres by værdig. I der er tilbage må bede guderne om en tryggere lod, men ikke nøjes med mindre mod, når I bereder jert sind på at møde fjenden; thi I skal ikke blot i teorien betragte de gavnlige følger som man kunde tale i timevis om til jer, og som I véd lige så god besked om som jeg – om hvor meget godt der kommer af at forsvare sig mod sine fjender – I skal hellere i praxis daglig have for øje byens magt og blive dens elskere, og når dens storhed gør indtryk på jer, skal I tænke på at det var dristighed, pligterkendelse og ærekærhed i gerning der fyldte de mænd som vandt sig dette rige, og håndte det end at noget glippede for dem, ja så mente de sidst af alt de kunde unddrage Athen det mod de selv besad, og de gav det bort som deres skønneste gave til byen. I fællesskab gav de jo deres liv, og hver for sig fik de en lovtale der aldrig ældes og en grav med et stateligt minde – ikke så meget den grav de ligger i, nej, den der bevarer deres ry hos enhver der møder det, erindret til evig tid, både når ord og gerning byder sig. Thi mænd af ry har deres grav på hele jorden, og ikke blot indskrifter på mindestøtter i deres hjemland fortæller om dem, også i det fremmede lever hos hvert menneske et uskrevet minde, mere om deres sind end om deres dåd. De

skal være jeres idealer nu: Sæt lykke lig frihed, frihed lig mod, og sky ikke krigens farer. For de der ikke skal skåne deres liv er ikke først og fremmest dem der har et ondt liv og intet håb har om et godt, men dem der trues af et omslag i den modsatte retning i deres fremtidige liv, og hvis tilværelse bliver mest forandret hvis en ulykke rammer dem. For den forstandige er jo dog forandringen til et ondt liv, der kommer af forvænt slaphed, smerteligere end en umærkelig død, der kommer sammen med sjælsstyrke og fælles håb om sejr.

44. Derfor skal de ord jeg nu retter til dem af disse mænds forældre der er tilstede, heller ikke være en klage, men snarere en opmuntring. I véd jo at jeres liv er faldet i en tid fuld af urolige begivenheder; og den har haft en lykkelig lod, der som de nu får den smukkeste død, eller som I, den smukkeste sorg, og hvem et liv i lykke og en tilsvarende død er blevet tilmålt. Jeg véd godt at det er svært at få jer til at tro: Tit og ofte vil I blive mindet om jeres børn, når I ser andres lykke, som I også selv engang frydede jer ved; og man sørger ikke over de glæder der tages fra én uden at man har prøvet dem, men over det man mister efter at have været fortrolig med det. I må også hente styrke i håbet om andre børn, de af jer der endnu har alderen til at avle børn; for i familierne vil de nye børn kunne få nogle til at glemme dem der ikke lever, og byen vil det bringe gavn på to måder: Dels ved at den ikke bliver affolket, og dels ved den sikkerhed der skabes; man kan nemlig ikke tænke sig at folk, der ikke løber samme risiko som andre ved at sætte også deres børn på spil, træffer rimelige og retfærdige politiske beslutninger. – Og I der ikke er unge længere, regn I jer som gevinst at I har været lykkelige i det meste af jeres liv, og at jeres liv nu vil blive kort, og lad disse mænds ry lette jeres byrde. Thi æren er det eneste der ikke ældes, og i den alder hvor man ikke kan gøre nytte har man ikke, som nogle påstår, mest glæde af at tage gevinster hjem, men af at nyde ære.

45. Og jer, disse mænds børn eller brødre som er her tilstede, den kappestrid der venter jer forudser jeg bliver stor, da alle plejer at prise den der ikke lever, og hvis I viser et mod udover det sædvanlige, kan I til nød blive regnet, ikke for deres lige, men for næsten lige så gode. For de levende rammes af jævnbyrdige modstanderes misundelse, men de der ikke står i vejen for nogen holdes i ære med en sympati der skyl-

des at de ikke er nogens modstandere i en kappestrid. – Hvis jeg også skal sige et ord om ædle egenskaber hos kvinder, de kvinder som nu bliver enker, vil jeg samle det hele i et kort råd: Stor er jeres berømmelse, hvis I ikke fornædler den natur der er jeres, og stor er dens berømmelse som der går mindst ry af blandt mænd, enten for det gode eller for det dadelværdige.

46. Jeg har nu i ord efter loven sagt hvad jeg havde at sige til denne lejlighed, og i gerning har de døde allerede fået en del af deres hæder med denne begravelsesceremoni, og hvad resten angår, vil byen offentligt afholde udgifterne til deres børn fra nu af til de bliver voxne unge mænd og hermed udsætte en nyttig sejrpris for en sådan strid, både til de døde her og til de efterladte; for det folk der har de største kamppriser for ædel dåd, det har også de ædlestes borgere. Bring nu klagen til ende, hver over jeres egne, og gå så bort.“

47. Sådan foregik begravelsen denne vinter; og da vinteren var omme, sluttede det første år af denne krig. Strax ved sommerens begyndelse [430] gjorde peloponnesierne og deres forbundsfæller med $\frac{2}{3}$ af deres styrke, ligesom første gang, indfald i Attika under anførsel af lakedaimoniernes konge Archidamos, Zeuxidamos' søn, og de satte sig fast og hærgede landet. Og få dage efter at de var ankommet til Attika begyndte de første tilfælde af sygdommen at optræde blandt atterne; det sagdes nok, at den også i tidligere tider var brudt ud mange steder, i og omkring Lemnos og andetsteds, men en så voldsom epidemi og en så stor dødelighed erindredes ikke nogetsteds. Lægerne kunde nemlig ikke hjælpe, da de behandlede sygdommen for første gang og ikke kendte den – tværtimod var der størst dødelighed blandt lægerne selv, fordi de jo var mest i kontakt med den – og heller ingen anden menneskelig kunst kunde hjælpe; og alle bønner i templer, alle henvendelser til orakler og lignende var frugtesløse, og tilsidst opgav man det og bukkede under for ulykken. 48. Sygdommen begyndte, siges det, i Æthiopien syd for Ægypten, og bredte sig dernæst til Ægypten, Afrika og størstedelen af Perserriket. Til Athen kom den pludseligt; først angreb den folk i Piræus, hvad der endog fik dem til at påstå at det var peloponnesierne der havde forgiftet vandet i reservoierne (der var nemlig endnu ikke rindende vand i Piræus). Siden bredte sygdommen sig til byen inde i landet, og nu tog dødeligheden vold-